

Teollisuussijoitus

VALTION PÄÄOMASIJOITTAJA

1•2004

**Teollisuussijoitus teki
ensimmäiset sijoitukset
siemenrahoitusohjelmasta**

**Setecillä
globaalia osaamista**

**Teollisuussijoitus
tarvitsee lisää pääomaa**

Teknologiariskejä realisoitui, valtion omaisuuden myyntituloja siemenrahoitukseen ja kasvuyrityksiin

Teollisuussijoituksen sijoitukset ja voimassa olevat sijoitusitoumukset kasvoivat vuoden 2003 aikana 296,7 miljoonaan euroon. Teollisuussijoituksen tulos vuonna 2003 oli 10 miljoonaa euroa tappiollinen, kun tilinpäätöksessä kirjatut arvonalennukset pääomasijoituksista olivat yhteensä 19,2 miljoonaa euroa. Valtaosa arvonalennuksista kohdistui rahasto-osuuksiin sellaisissa kotimaisissa rahastoissa, jotka ovat sijoittaneet alku- ja kasvuvaiheen teknologiayrityksiin. Teollisuussijoitus on kuitenkin koko yhtiön toiminta-aikana kyennyt kasvattamaan valtion yhtiöön sijoittaman pääoman reaaliarvoa.

Teknologiayhtiöiden nopea arvojen aleneminen suhdannekäänteeseen jälkeen vaikeutti yritysten riskirahoituksen saantia. Yksityiset instituutiot eivät ole olleet halukkaita uusiin alkuvaiheen sijoituksiin. Markkinoilla toimivat pääomasijoittajat ovat suunnanneet sijoituksiinsa kypsemmän vaiheen yrityksiin. Merkkejä venture-markkinan elpymisestä on jo kuitenkin näkyvissä.

Hallituksen yrittäjyysohjelmaan liittyen Teollisuussijoituksen merkittävä tehtävä on lisätä riskirahoituksen tarjontaa alkuvaiheen yrityksille. Markkinaselvityksen jälkeen päätettiin käynnistää siemenrahoitusohjelma. Teollisuussijoitus sijoittaa yritykseen yhdessä toisten sijoittajien kanssa. Kansasijoittaja voi olla yrityskehitysyritys, bisnesenkeli tai pääomasijoitusrahasto. Arvioimme, että kuluvan vuoden aikana siemenrahoitusohjelmasta

tehdään sijoituksia noin 10 miljoonalla eurolla ja 3-4 seuraavan vuoden aikana yhteensä 50 miljoonalla eurolla.

Miksi Suomessa syntyy liian vähän uusia kasvuyrityksiä? Yritysidean ja riskirahan lisäksi tarvitaan suotuisa kehitysympäristö ja osaavia ihmisiä tuottamaan palveluja ja kannustamaan yrittäjiä. ”Kehitysalustat”; yrityshautomot, teknologiakeskukset ja alueelliset kehitysyhtiöt tarvitsevat toimintansa vahvistamiseksi pitkäjänteistä rahoitusta valtiolta. Tarvitaan kärsivällistä rahaa ilman lyhyen aikavälin takaisinmaksu- tai tuotto vaatimusta. Kyse ei siis ole pääomasijoittamisesta.

Siemenrahoituksen lisäksi Teollisuussijoitus suuntaa sijoituksiaan alueellisiin ja alkuvaiheen venture capital -rahastoihin. Tavoitteena on sijoittaa myös huomattaviin investointihankkeisiin ja merkittävän kasvupotentiaalisen omaaviin yrityksiin, kuten tässä lehdessä jäljempänä esiteltävä haasteellisessa kehitysvaiheessa oleva Setec.

Teollisuussijoituksen toiminnan edelleen kehittäminen ja suunnitellun sijoitusvolyymien toteutuminen edellyttää valtion lisäsijoituksia yhtiöön.

Juha Marjosola, päätoimittaja
Suomen Teollisuussijoitus Oy, toimitusjohtaja

SISÄLLYSLUETTELO

- 2 Pääkirjoitus: Teknologiariskejä realisoitui, valtion omaisuuden myyntituloja siemenrahoitukseen ja kasvuyrityksiin
- 3 Puheenvuoro: Teollisuussijoituksen lisäpääomitusta tarvitaan myös tulevaisuudessa
- 4 Luotettavan tunnistautumisen tarve kasvaa – Setec odottaa älykorttipalvelujen lisääntyvän
- 6 CapManilla uskoa Seteciin
- 7 Nimityksiä Teollisuussijoituksessa
- 7 Uutisia
- 8 Teollisuussijoituksen siemenrahoitusohjelma saa liikkeelle yksityisiä pääomia
- 9 Ensimmäiset siemenrahoitusohjelman sijoitukset tehty
- 10 Siemenrahoituksen kehittäminen on vastaus globaalin kilpailun haasteeseen

Suomen Teollisuussijoitus Oy

PL 685, Kalevankatu 9 A, 00101 HELSINKI
puh. (09) 680 3680 • faksi (09) 612 1680
www.teollisuussijoitus.fi

Päätoimittaja: Juha Marjosola

Toimitus: Eurofacts Oy

Brahenkatu 1 B 4, 20100 TURKU
puh. (02) 469 3030 • faksi (02) 469 3031
www.eurofacts.fi

Taitto: Mainostoimisto Satumaa Oy

Tapulikatku 7 B, 20810 TURKU
puh. (02) 274 3333 • faksi (02) 274 3344
www.mainossatumaa.fi

Paino: Newprint Oy

Tuijussuontie 1, 21280 RAISIO
puh. (02) 437 4500 • faksi (02) 438 9922
www.newprint.fi

PUHEENVUORO:

Johtaja Markku Tapio, kauppa- ja teollisuusministeriö Teollisuussijoituksen lisäpääomitusta tarvitaan myös tulevaisuudessa

Suomen Teollisuussijoitus Oy on valtion kokonaan omistama pääomasijoitusyhtiö, johon valtio on sijoittanut vuosien 1995–2003 aikana yhteensä 270 miljoonaa euroa. Sijoitukset on rahoitettu valtion osakeomistusten myyntituloilla. Pääministeri Lipposen II hallitus pääomitti yhtiötä yhteensä miljardilla markalla. Pääministeri Vanhasen hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että valtion yksityistämistuloja voidaan kanavoida myös Teollisuussijoituksen pääomittamiseen.

Teollisuussijoitus on valtion erityisrahoitusyhtiö, jolla on elinkeinopoliittinen tehtävä: markkinapuutteiden paikkaaminen maamme pääomasijoitusmarkkinoilla. Tämä tarkoittaa lähinnä julkisesti noteeraamattomia pk-yrityksiä, joille ei ole syystä tai toisesta riittävästi tarjolla riskipääomaa yksityisiltä sijoittajatoilta. Yleensä riskipääoman tarjonnan puutteeseen on syynä se, että nämä yritykset eivät kykene tarjoamaan riittävää tuottoa sitä riskiä vastaan, joka sijoitukseen liittyy. Syynä voi olla myös se, että odotettavissa oleva tuotto on yksityissijoittajalle liian kaukana tulevaisuudessa. Teollisuussijoitus voi tinkiä yksittäisissä sijoituksissa tuottovaatimuksesta, mutta yhtiötä koskevan lain mukaan niin, että yhtiön kokonaissijoitustoiminta on kannattavaa. Kauppa- ja teollisuusministeriössä ja yhtiössä tämän on tulkittu tarkoittavan sitä, että pitkällä eli 5–10 vuoden aikavälillä yhtiöön sijoitetun pääoman reaaliarvon tulee kasvaa eli pääoman tuoton tulee olla inflaatiota suurempi.

Teollisuussijoituksella on tärkeä asema maamme innovaatiojärjestelmässä ja -ketjussa. Innovaatioketju alkaa yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten perustutkimuksesta ja päättyy yritysten kaupalliseksi tuotteiksi markkinoilla. Tässä ketjussa Teollisuussijoitukselle tarjoutuu rooli siinä vaiheessa, jossa keksintö tai tuotekehityksen tulos halutaan saada markkinoille sekä kehittää ja kasvattaa sen pohjalta liiketoimintaa. Elinkeinopoliittisesti ja työpaikkojen kehityksen kannalta on erittäin tärkeää, että eri puolilla maata mahdollisimman moni hyvä tuoteidea ja -keksintö johtaisi kannattavaan ja laajenevaan liiketoimintaan.

Vuoden 2003 lopulla Teollisuussijoituksella oli sijoitussitoumuksia yhteensä

noin 300 miljoonaa euroa. Sijoitussitoumuksista noin 80 prosenttia muodostuu sijoituksista yli 50 rahastoon. Suoria sijoituksia yhtiöllä on nykyisin 12 ja niiden osuus sijoitussitoumuksista on noin 12 prosenttia. Loppuosa sijoitussitoumuksista muodostuu Start Fund of Kera Oy:n osakkeista.

Noin kaksi kolmannesta yhtiön rahastosijoituksista on päätetty elinkeinopoliittisin perustein eli perustein, jotka tarkoittavat tavallista suurempaa riskinottoa ja riskiin suhteutettuna selvästi alempaa tuottovaatimusta. Vastaavantyyppisiä ovat myös yhtiön suorat sijoitukset. Yksi kolmannes rahastosijoituksista on suunnattu niin kutsuttuihin private equity -rahastoihin tuottosijoituksina, jotka tasapainottavat sijoitussalkun rakennetta ja varmistavat sen, että yhtiön kokonaissijoitustoiminta voisi pitkällä aikavälillä saavuttaa aikaisemmin mainitun tavoitteen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö harjoittaa varsin tiivistä omistajaohjausta yhtiön suhteen muun muassa linjaamalla yhtiön sijoitustoimintaa vähintään kerran vuodessa annettavin ohjeistuksin. Vuoden 2004 painopistealueita ovat alkuvaiheen yritysten riskirahoitus (siemenrahoitus), bioteknologiayritysten riskirahoitus ja kaivosteollisuuden riskirahoitus. Nämä ovat alueita, joiden riskirahoituksessa ilmiselviä markkinapuutteita on edelleen olemassa.

Suomalaisten alkuvaiheen yritysten riskirahoituksen parantamiseksi Teollisuussijoitus käynnisti vastikään 50 miljoonan euron riskirahoitusohjelman, jossa sijoitukset kohdistetaan siemen-, käynnistys- ja aikaisessa kasvuvaiheessa oleviin yrityksiin. Uudessa rahoitusmallissa Teollisuussijoitus sijoittaa kohdeyrityksiin yhdessä toisen sijoittajan kanssa. Kansassijoittajia ovat esimerkiksi pääomasijoitusrahastot, yrityskehitysyhtiöt ja bisnesenkelit.

Teollisuussijoituksessa on arvioitu, että lähi-vuosina yhtiön perusteltu sijoitustarve on noin 100 miljoonaa euroa vuosittain. Tälle tasolle on mitoitettu myös tämän vuoden suunnitelmat, jotka ovat nykyisen pääomituksen puitteissa juuri ja juuri toteutettavissa. Sen sijaan ensi vuonna ja seuraavina vuosina sijoitusmahdollisuudet supistuisivat arviolta 30–40 miljoonaan euroon ilman yhtiön lisäpääomitusta. Vuotuinen lisäpääomitustarve olisi noin 50 miljoonaa euroa, jotta yhtiön sijoitusvolyyymi voisi pysyä tämän vuoden tasolla. Onkin toivottavaa, että tänä vuonna valtio saisi myyntituloja, joita voitaisiin käyttää muun muassa Teollisuussijoituksen lisäpääomittamiseen noin 50 miljoonalla eurolla. Muutoin yhtiön sijoitustoimintaa uhkaa olennainen supistaminen. ■

Euroopan komissio suosittaa, että kaikissa uusissa passeissa käytetään digitaalisesti luettavaa valokuvaa. Sormenjälkitunnisteiden käytön komissio jättäisi jäsenmaiden omaan harkintaan. Setecin osaaminen biometristen tunnisteiden käytössä on kärkiluokkaa maailmassa.

Luotettavan tunnistautumisen tarve kasvaa – Setec odottaa älykorttipalvelujen lisääntyvän

PASSI PASS
PASSPORT
PASSPORT

SUOMI FINLAND FINLAND FINLAND
SUOMI FINLAND
MATTI
01.01.1950
HELSINKI
01.1997
01.2007
POLIISI/HELSINKI
POLISEN/HELSINGFOR

0000000
SPECIMEN
SUOMI FINLAND
MATTI
001013M0701019010150<521X

Setecin uusi toimitusjohtaja Pekka Eloholma suhtautuu innostuneesti yhtiönsä haasteisiin. Tukenaan hänellä on osaava henkilöstö, hyvämaineinen yhtiö ja sitoutuneet omistajat. Kehityksen kärjessä pysyminen edellyttää jatkuvaa kehitystä. Myös toimintaympäristön oikeansuuntainen kehitys on tärkeää. Erityisesti älykortteilla käytettävien palvelujen määrä vaikuttaa ratkaisevasti Setecin liiketoiminnan kehittymiseen.

Kun Suomen valtio vuonna 1998 päätti laajentaa vuonna 1885 perustetun setelipainon omistuspohjaa, oli Teollisuussijoitus yksi yhtiön uusista omistajista yhdessä Sitran, Varma-Sammon, Henki-Sammon, Henki-Fennian ja yhtiön toimivan johdon kanssa. Suomen Pankille jäi vielä 40 % Setecistä. Viime syksynä Suomen Pankki myi omistusosuutensa CapMan Oyj -konsernin hallinnoimille rahastoille. Samalla Henki-Fennia myi myös oman osuutensa rahastoille, joista tuli Setecin suurin yksittäinen omistaja.

Uusi toimitusjohtaja vastaa haasteisiin

Tämän vuoden tammikuun alussa Setec sai uuden toimitusjohtajan, kun Pekka Eloholma vastaanotti haastavan tehtävän. Lisääntyvä asiointi tietoverkoissa yhdistettynä kasvaviin turvallisuusvaatimuksiin tulee lisäämään varman tunnistautumisen tarvetta ja älykorttimarkkinoita tulevaisuudessa. Pekka Eloholma suhtautuukin tulevaisuuden haasteisiin hyvin innostuneesti.

– Nyt on keskityttävä tulevaisuuden strategian ja liiketoiminnan ytimeen, jotta kykenemme vastaamaan uusiin haasteisiin täysipainoisesti. Ensimmäisenä tehtävänäni on ydinasioiden esiinkaivaminen ja fokuksen löytäminen samalla, kun luomme innostuneen ilmapiirin koko porukkaan, kuvailee Pekka Eloholma.

Lähtökohta hyvä

Lähtökohta on Eloholman mukaan hyvä.
– Setecin henkilöstö on äärimmäisen osaavaa.

Täällä on syvällistä teknologista osaamista sekä tuotekehityksessä että tuotannossa. Henkilöstö on hyvin sitoutunutta työhönsä, asiakassuhteemme ovat luottamuksellisia ja Setecillä on hyvä nimi. Myös toimiala – ihmisten tunnistaminen verkkoasioinnissa, maksuliikenteessä ja matkustettaessa yhdistettynä high techiin – on hyvin kiehtovassa ja mielenkiintoisessa kasvuvaiheessa, listaa Eloholma.

– Uusi pääomistaja on erittäin sitoutunut Setecin kehittämiseen. Uskon sen vaikuttavan piristävästi yhtiön toimintaan. Odotan, että CapMan on aktiivisesti mukana kehittämässä Setecin kannattavuutta ja kasvua. Omistusrakenne on muutenkin erinomaisen hyvä, Eloholma jatkaa tyytyväisenä.

Setecillä huippuosaamista

Toimialan kehityksessä mukana pysyminen vaatii jatkuvaa panostusta tuotekehitykseen. Setec kehittää ja valmistaa älykortteja ja visuaalisia ID-tuotteita sekä niihin liittyviä käyttöjärjestelmiä ja sovelluksia. Yhtiön päätuoteryhmiä ovat passit, henkilökortit, maksukortit ja SIM-kortit. Yhtiön suurimpia asiakkaita ovat viranomaiset, pankit ja teleoperaattorit.

– SIM-korteissa kilpailu on äärettömän kovaa. Monet valmistajat ovat jo ajautuneet vaikeuksiin liiketoiminnassa, joka perustuu standardoituihin volyymituotteisiin. Tilanne on suunnilleen sama myös maksukorteissa. Toisaalta jonkin uuden palvelukerroksen rakentaminen maksukorttiin saattaisi olla ratkaiseva kilpailutekijä, pohtii Eloholma. ▶

Pekka Eloholma sai vuoden 2004 alussa johdettavakseen mielenkiintoisen ja hyvämaineisen yhtiön, jolle omistajat asettavat suuria kansainvälisiä odotuksia.

– Viranomaispuolella, passeissa ja henkilö-korteissa, Setecin suhteellinen asema kilpailussa on todella hyvä. Tällä alueella Setec on pystynyt soveltamaan erinomaisesti vanhaa turvapaino-osaamistaan uusien älykorttipassien kehittämiseen, Eloholma kuvailee. Eloholman mukaan tällä alueella Setecillä on selkeä etumatka jopa globaalilla tasolla.

Haasteena kannattavuus, kasvu ja kansainvälistyminen

Turva-ala on kasvanut viime vuosina vauhdilla. Ihmisten varma tunnistautuminen on tullut erittäin tärkeäksi ja tarve kasvaa edelleen.

– Pidettiin siitä tai ei, mutta tarve luotetta-

vaan tunnistautumiseen kasvaa jatkuvasti, sanoo Eloholma.

Toimialaa ohjaavana kehitystrendinä Eloholma näkee konsolidoitumisen.

– Erityisesti SIM- ja maksukorttipuolella konsolidoituminen on hyvin todennäköistä. Arvioin, että Setecille konsolidoituminen merkitsee ainakin nykyisten partnership-ohjelmien syventämistä. On paljon älykorttiyhtiötä, jotka miettivät erilaisia yhteistyökuvioita, Eloholma kertoo.

– Odotan, että olemme myös tulevaisuudessa toiminta-alueellamme kannattava ja erittäin osaava. Tavoitteenamme on kehittyä kansainvälisesti johtavaksi yritykseksi omissa markkina-

segmenteissämme. Tämä asettaa toki osaamiselle hurjia vaatimuksia, Eloholma arvioi.

Eloholman mukaan yksi keskeisimmistä Setecin toimintaedellytyksistä on se, miten erilaiset kansalaisten verkoissa asiointiin tarkoitetut sovellukset kehittyvät.

– Erilaisten älykorttien käyttö lisääntyy sitä mukaa, kun niihin on tarjolla sovelluksia. Heitänkin pallon päättäjille ja viranomaisille, joiden toivon kehittävän erilaisia älykorttipalveluja kansalaisille esimerkiksi terveydenhuoltoon, verotukseen ja viranomaisilmoituksiin liittyvissä asioissa, listaa Eloholma. ■

Petri Niemi CapManista arvioi, että Setecin kehitystä ohjaavat yhtiön kansainvälistymisen ja toimialan konsolidoituminen.

CapManilla uskoa Seteciin

Setec sai CapManista aktiivisen omistajan, joka haluaa olla mukana edistämässä Setecin kansainvälistymistä ja menestystä alan konsolidoitumiskehityksessä. Setecin omistajilla näyttää olevan hyvin yhtenäinen näkemys Setecin tulevaisuudesta.

– Olemme seuranneet Seteciä jo useamman vuoden ajan – oikeastaan siitä lähtien, kun Teollisuussijoituksesta, Sitrasta ja vakuutusyhtiöistä tuli Setecin omistajia. Setecin kaikki omistajat ovat CapManin luotettavia yhteistyökumppaneita vuosien varrelta. Markkinoiden seurannan ja vastaavantyyppisten muiden sijoitusten kautta CapManille on kertynyt markkinatuntemusta alalta, kertoo partneri **Petri Niemi** CapManin yhteyksistä Seteciin jo ennen kuin CapManin rahastoista tuli Setecin omistajia viime syksynä.

– CapManilla on aika suuriakin odotuksia Setecin suhteen. Näemme Setecissä potentiaalia ja toivomme, että yhtiö pystyy omilla markkinoillaan olemaan merkittävä peluri,

kertoo Niemi ja jatkaa: – Haluamme tietysti olla vahvasti kehittämässä yhtiötä tähän suuntaan. Toimintatapamme on vaikuttaa yhtiön kehitykseen aktiivisen hallitustyöskentelyn kautta. Setecin hallituksessa istuu kaksi CapManin edustajaa, jotka pyrkivät omalla osaamisellaan toimimaan yhtiön sparrauskumppaneina.

– Toimialan konsolidoituminen ja viimeaikaiset tapahtumat, kuten terrorismin tai sen pelon lisääntyminen ajavat siihen, että vielä tois-taiseksi fragmentoituneille markkinoille nousee vahvoja toimijoita, arvioi Niemi. – Setecillä on maine luotettuna teknologia-aloitteenä toimijana. Esimerkiksi passeissa yhtiöllä on kärkiluokan osaamista, jonka se on hankkinut Suomen edistyksellisillä markkinoilla. Tämä voisi olla

hyvä esimerkki Setecin kansainvälistymisen keihäänkärjistä tulevaisuudessa.

Niemi arvioi, että Setecin omistajarakenne on yhtiön kannalta nyt hyvä: kaikki sijoittajat ovat samantyyppisiä ja vakaita sijoittajia, joilla on samanlainen näkemys Setecin tulevaisuudesta. Myös kaikkien päämäärä on sama. Kun aika on kypsä ja Setec siihen valmis, kaikki sijoittajat ovat valmiita yhtiön siirtymiseen seuraavaan vaiheeseen joko pörssilistautumisen tai konsolidoitumiskehityksen kautta.

NIMITYKSIÄ TEOLLISUUSSIJOITUKSESSA

Johtaja Henri Grundstén

Diplomi-insinööri **Henri Grundstén** on nimitetty Teollisuussijoituksen siemenrahoitusohjelmasta, alkuvaiheen yritysten riskirahastoista ja alueellisesta pääomasijoitustoinnasta vastaavaksi johtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi. Hän aloitti tehtävässään toukokuun alussa.

Ennen siirtymistään Teollisuussijoitukseen Grundstén työskenteli Teknologian kehittämiskeskuksen, Tekesin palveluksessa teknologia-liiketoiminnan kehittämisestä vastaavana teknologiajohtajana. Vuosina 1999–2001 Grundstén työskenteli San Josessa Kaliforniassa, missä hän oli käynnistämässä Tekesin Piilaakson toimistoa. Työuransa alkuvaiheessa Grundstén työskenteli tietotekniikka-alalla, mm. Nokian ja Tietotehtaan, nykyisen Tieto-Enatorin palveluksessa. Työn ohessa edenneet jatko-opinnot ovat tuottaneet teknologia-

yrittäjyyttä käsittelevän väitöskirjan, joka on parhaillaan esitarkastettavana.

– Työni Tekesissä tarjosi erinomaisen mahdollisuuden työskennellä teknologiaan perustuvien tulevaisuuden menestystarinoiden parissa sekä Suomessa että myös muualla teknologian ”hot spoteissa”. Tuleva tehtäväni Teollisuussijoituksessa tarjoaa uuden näkökulman samaan toimialaan ja lisäksi mahdollisuuden tutustua laajemmin riskirahoituksen kenttään.

– Edellisessä työssäni olin mukana innovaatio-organisaatioiden sidosryhmäyhteistyön kehittämisessä ja uskon siinä työssä syntyneiden kontaktiverkostojen ja näkemyksen palvelevan myös uudessa tehtävässäni. Tämä tulee osaltaan lisäämään Teollisuussijoituksen yhteistyötä muiden innovaatiojärjestelmän toimijoiden kanssa, jatkaa Grundstén. ■

Henri Grundstén

Syntynyt: vuonna 1960 Porissa

Koulutus: diplomi-insinööri, Teknillinen korkeakoulu, Espoo (väitöskirja esitarkastuksessa)

Nykyinen tehtävä: johtaja, Suomen Teollisuussijoitus Oy

UUTISIA

Vuosi 2003 lyhyesti

Vuoden 2003 aikana Suomen Teollisuussijoitus Oy antoi neljä sijoitussitoumusta pääomasijoitusrahastoille, yhteismäärältään 17,2 miljoonaa euroa sekä teki viisi suoraa sijoitusta yhteismäärältään 9,5 miljoonaa euroa. Lisäksi yhtiö osti Finnveralta ja Sitralta näiden osuudet 18 alueellisessa kommandiittiyhtiömuotoisessa pääomasijoitusrahastossa yhteensä 4,1 miljoonalla eurolla sekä otti vastatakseen 8,9 miljoonan euron sijoitussitoumukset näille rahastoille.

Vuoden 2003 lopussa Suomen Teollisuussijoitus Oy:llä oli sijoitussitoumuksia ja sijoituksia 53 pääomasijoitusrahastoon hankintahinnaltaan 115,0 miljoonaa euroa. Maksamattomia sijoitussitoumuksia pääomasijoitusrahastoille oli 116,0 miljoonaa euroa. Vuoden lopus-

sa yhtiöllä oli suoria sijoituksia 12 kohdeyritykseen hankintahinnaltaan 37,2 miljoonaa euroa. Yhtiö osti tilikauden aikana Finnveralta 34,1 prosenttia Start Fund of Kera Oy:n osakeista, minkä seurauksena Start Fund of Kera tuli Suomen Teollisuussijoitus Oy:n täysin omistama tytäryhtiö. Start Fund of Kera ei tehnyt uusia sijoituksia vuoden 2003 aikana.

Suomen Teollisuussijoitus -konsernin tulos tilikaudelta 1.1.–31.12.2003 oli -10 miljoonaa euroa. Tulosta rasittivat pääomasijoituksista tehdyt yhteensä 19,2 miljoonan euron arvonlennuskirjaukset. Vuoden 2003 lopussa konsernitaseen loppusumma oli 283,3 miljoonaa euroa ja oma pääoma 282,2 miljoonaa euroa. ■

Teollisuussijoitukselle uusi hallitus

Suomen Teollisuussijoitus Oy:n 1.4.2004 pidetyssä varsinaisessa yhtiökokouksessa valittiin yhtiön hallituksen puheenjohtajaksi toimitusjohtaja **Heikki Aurasmaa** sekä varsinaiseksi jäseniksi vientijohtaja **Johanna Ikäheimo**, osastopäällikkö **Kalle J. Korhonen**, professori **Antti Paasio**, finanssineuvos **Carita Putkonen**, lakiasiaintohtaja **Harri Pynnä** ja toimitusjohtaja **Sirkka-Liisa Roine**.

Uusia hallituksen jäseniä ovat Heikki Aurasmaa, joka toimii Savon Mediat Oy:n toimitusjohtajana sekä Lappset Group Oy:n vientijohtajana toimiva Johanna Ikäheimo. Hallituksesta jäivät pois viisi vuotta hallituksen puheenjohtajuutta hoitanut **Markku Tapio** kauppa- ja teollisuusministeriöstä ja **Satu Huber** Valtio-
konttorista. ■

Teollisuussijoituksen siemenrahoitusohjelma saa liikkeelle yksityisiä pääomia

Teollisuussijoitus käynnisti vuoden alussa rahoitusohjelman, joka on tarkoitettu suomalaisten alkuvaiheen yritysten siemenrahoitukseen. Ensimmäiset sijoitukset yhdessä kansasijoittajien kanssa on jo tehty ja valmistelussa on useita hyviä hankkeita. Siemenrahoituksen kehittäminen on yksi Teollisuussijoituksen keskeisistä toiminta-alueista.

Teollisuussijoituksen siemenrahoitusohjelmassa sijoituksia tehdään siemen-, käynnistys- ja aikaisessa kasvuvaiheessa oleviin yrityksiin, joilla on hyvät menestymisen edellytykset. Sijoituksia tehdään kaikille toimialoille. Rahoitusohjelman tavoitteena on sijoittaa 3–4 vuoden aikana 50 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa keskimäärin 10 miljoonan euron panostusta vuosittain. Teollisuussijoitus arvioi katalysoidun tällä yli kaksinkertaisen määrän yksityistä rahaa mukaan siemenrahoitushankkeisiin.

Teollisuussijoitus ja kansasijoittaja sijoittavat samoin ehdoin

Teollisuussijoitus sijoittaa kohdeyritykseen yhdessä toisen sijoittajan kanssa.

Kansasijoittajia ovat esimerkiksi pääomasijoitusrahastot, yrityskehitysyhtiöt ja bisnesenkelit. Teollisuussijoituksen sijoitus on enintään kansasijoittajan sijoituksen suuruinen ja sijoitus tehdään kansasijoittajan kanssa samoin ehdoin. Päävastuu kohdeyritykseen tehtävän sijoituksen valmistelusta on kansasijoittajalla. Toimintamallin avulla siemenrahoitusohjelma toimii tehokkaasti ja koko maan kattavasti.

– Teollisuussijoitus teki keväällä 2003 alkavien yritysten hankevirtatutkimuksen, joka osoitti, että Suomessa syntyy vuosittain keskimäärin 130 uutta potentiaalista innovaatioihin perustuvaa kasvuyritystä, kertoo johtaja **Mika Räsänen** Teollisuussijoituksesta.

KTM lisää panostaan siemenrahoitukseen

Teollisuussijoitus esitteli uutta rahoitusohjelmaa helmikuun lopussa pidetyssä tiedotustilaisuudessa yhdessä kauppa- ja teollisuusministeri **Mauri Pekkarisen** kanssa.

– Siemenrahoitusohjelman tehtävänä on vastata hallitusohjelman tavoitteisiin edistää uusien yritysten perustamista, kasvua ja kansainvälistymistä. Teollisuussijoitus toteuttaa hallitusohjelmassa asetettuja tavoitteita lisäämällä riskirahoituksen tarjontaa. Uusi valtakunnallinen rahoitusmalli tarjoaa konkreettisen työkalun hallitusohjelman tavoitteiden edistämiseksi, kertoi ministeri Mauri Pekkarinen.

– Uuden rahoitusohjelman sijoitukset kohdistetaan siemen-, käynnistys- ja aikaisessa kasvuvaiheessa oleviin yrityksiin. Saatujen kokemusten perusteella toimintamallilla saavutetaan alueellisesti hyvä kattavuus alkuvaiheen yritysten kentässä ja sillä lisätään merkittävästi siemenvaiheen riskirahoituksen rahoitusresursseja, Mika Räsänen esitteli rahoitusohjelmaa. ■

Johtaja Mika Räsänen Teollisuussijoituksesta on valmistellut siemenrahoitusohjelmaa, joka käynnistyi vuoden 2004 alussa.

Uusi siemenrahoitusohjelma tekee sijoituksia alkuvaiheen yrityksiin, joita ovat siemen-, käynnistys- ja aikaisen kasvuvaiheen yritykset:

Siemenvaihe

Rahoitusta tarvitaan yrityksen liiketoimintakonseptin kehittämiseen. Tuotekehityksen vaatima panostus on usein yrityksen omiin resursseihin nähden suuri. Markkinointitoimenpiteitä ei ole vielä yleensä käynnistetty. Sijoitukseen liittyvää riskiä pidetään suurena.

Käynnistysvaihe

Rahoitusta tarvitaan tuotteen jatkokehitykseen. Tuotannon ja markkinoinnin käynnistäminen vaatii merkittävää panostusta. Liiketoimintasuunnitelma on laadittava. Sijoitukseen liittyvää riskiä pidetään edelleen suurena.

Aikainen kasvuvaihe

Yrityksen liiketoiminta on aloitettu. Tuotanto ja myynti ovat käynnistyneet. Yritys ei vielä välttämättä tuota voittoa. Käyttöpääoman tarve kasvaa: myyntisäämiset ja ostovelat lisääntyvät, tuotanto ja markkinointi vaativat lisäpanostusta. Sijoitukseen liittyy edelleen suuri riski.

Ensimmäiset siemenrahoitusohjelman sijoitukset tehty

Ensimmäiset siemenrahoitusohjelman sijoitukset tehtiin yhteistyössä sijoituskumppanien kanssa helmikuussa 2004, jolloin Teollisuussijoitus sijoitti Greenenvironment Oy:öön, Imagetalk Oy:öön, UniqMinds Oy:öön, Emillion Oy:öön ja Oy Stinghorn Ltd:iin. Uusia sijoituspäätöksiä tehdään jatkuvasti.

Greenenvironment

– sijoitus ympäristötekniikkaan
Lahdessa toimiva Greenenvironment on suomalainen biokaasujen käsittelyyn ja hyötykäyttöön erikoistunut yritys, joka keskittyy nykyaikaiseen ympäristötekniikkaan. Yhtiön päätuotteita ovat biokaasun polttamiseen kehitetyt polttimet. Polttimet voidaan asentaa toimimaan itsenäisesti ja niillä voidaan ohjata hyötykäyttölaitteita, kuten mikroturbiineja, tarpeen mukaan. Greenenvironmentin tavoitteena on tulla maailman johtavaksi ympäristötekniikan toimittajaksi omalla tuotealueellaan. Teollisuussijoituksen tekemän pääomasijoituksen lisäksi uudella sijoituksella mukaan yhtiöön tuli jo aiemmin sijoittaneen Innofinance Oy:n Seedcap-rahasto. Greenenvironment lisäsi merkittävästi omia pääomiaan sijoituskierroksella.

Imagetalk – mobiiliteknologiaa maailman huipulta

Imagetalk on turkulainen ohjelmistoyritys, joka on kehittänyt ja tuonut markkinoille ensimmäisenä maailmassa mobiiliin kuvake- ja puhesynteesiavusteisen kommunikointi- ja ajanhallintaohjelman. Ohjelma on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat puheentai kielenkehityksen vaikeuksiin puhetta tukevia tai korvaavia apuvälineitä. Erityistä ohjelmassa on, että se toimii mobiililaitteissa ja mahdollistaa näin sekä lähi- että etäviestinnän. Yhtiöllä on merkittäviä kansainvälistymissuunnitelmia, joita edistään Teollisuussijoituksen ja Innofinancen tekemällä pääomasijoituksella Tekesin myöntämän tuotekehityslainan lisäksi.

UniqMinds – mobile messaging -ohjelmistotuotteiden osaja

Teollisuussijoitus, Menire Oy ja kaksi enkelisijoittajaa tekivät maaliskuun lopulla pääomasijoituksen helsinkiläiseen UniqMindsiin. Yhtiö on erikoistunut sovellus-

vetoisiin mobile messaging -ohjelmistotuotteisiin, kuten lisäarvopalvelujen hallintaan ja MMS-viestien massalähettämiseen. Yhtiön asiakkaita ovat matkapuhelinoperaattorit, joille sovellukset takaavat välittömiä liiketaloudellisia hyötyjä. Pääomasijoituksen avulla yhtiön on tarkoitus laajentua nykyisiltä markkinoiltaan Euroopan ulkopuolelle.

Emillion – b-to-b -tuotteita palveluprosessin tehostamiseen

Emillion on Espoossa toimiva b-to-b -ratkaisuja palveluyrityksille tuottava ohjelmistoyritys. Teollisuussijoituksen ja Innofinancen Seedcap-rahaston tekemä sijoitus käytetään pääasiassa Distal-ohjelmistotuotteen tuotteistamiseen ja Emillionin organisaation vahvistamiseen. Sijoituksen avulla pystytään myös vauhdittamaan aiemmin aloitettua Ruotsin markkinoille menoa. Distal-tuote auttaa yrityksiä integroimaan palvelunsa osaksi yritysasiakkaiden ja toimittajien prosesseja. Näin kyetään tavoittamaan päättäjiä kaikilla organisaatiotasolla päivittäin.

Stinghorn – korkeatasoisia tietoturvaohjelmistoja pk-yrityksille

Lappeenrantalainen Stinghorn on tietoturvan hallinnointiin erikoistunut ohjelmistotalan yritys. Yrityksen tuotteet mahdollistavat nykyaikaisten tietoliikenneverkkojen turvallisen hyötykäytön jokapäiväisessä liiketoiminnassa erikokoisille yrityksille – myös niille, joilla ei ole varaa omaan IT-henkilöstöön. Stinghornin tuotteiden avulla organisaatioiden tietoturva on mahdollista toteuttaa joko keskitetysti tai ulkoistamalla se palveluntarjoajalle. Teollisuussijoituksen ja Innofinance Oy:n pääomasijoitus antaa voimaa yhtiön kehittämien Stinghorn Instant Firewall- ja Stinghorn Secure Business Suite -tuotteiden markkinoinnille, myynnille ja viennin kehittämiseksi. ■

Neuvotteleva virkamies Anssi Paasivirta,
kauppa- ja teollisuusministeriö:

Siemenrahoituksen kehittäminen on vastaus globaalin kilpailun haasteeseen

Globaalissa kilpailussa Suomen menestys rakentuu korkeaan osaamiseen perustuvien yritysten varaan. Innovatiivisia liikeideoita on muutettava kasvuyrityksiksi nykyistä tehokkaammin. Mikäli yritystoiminnan käynnistämässä ei onnistuta, dynaamisia, työllistäviä ja talouden rakenteita uudistavia kasvavia yrityksiä ei ole myöhemmässäkään vaiheessa riittävästi. Osaamisintensiivisten uusien kasvuyritysten määrän lisääminen koko maassa on eräs hallituksen tärkeimmistä tavoitteista. Näkemykseni on, että potentiaali saadaan käyttöön verkottamalla rahoittajat ja yrityskehittäjät tehokkaasti sekä kehittämällä siemenvaiheen rahoitusinstrumentteja. Kasvuyrityksiä on saatava liikkeelle myös muualla kuin vahvoissa kasvukeskuksissa sekä hakemalla innovaatioita myös kovan teknologian ulkopuolelta.

Tuotekehitysrahoitus ja siihen kytkeytyvä projektitoiminta on Suomessa kansainvälisesti vertaillen laajaa ja tasokasta. Asiantuntijoiden arvioiden mukaan Suomessa syntyy vuosittain noin 1 000 innovatiivista liikeideaa. Näistä vain runsaat sata tunnustetaan potentiaalisina kasvuyrityksinä ja tästä joukosta ainoastaan muutamit päätyvät lopulta riskirahoitusyhtiöiden rahoittamiksi. Kasvuyritysten määrä on viime vuosina kääntynyt laskuun. Suomen innovaatioympäristön on arvioitu olevan maailman huippua, mutta pääomasijoitusten määrässä henkeä kohden sijoitumme OECD-maiden keskitasolle.

Tulosta ei synny

Järjestelmässä on jotakin vikaa, kun vain pieni osa hyviksi arvioiduista liikeideoista johtaa yrityksen perustamiseen ja kasvuun. Järjestelmä tukee kyllä kohtuullisen hyvin olemassa olevien yritysten kilpailukyyn kehittämistä, mutta tehottomasti uusien kasvuyritysten syntymistä. Ankarassa seulassa hankkeiden tuleekin karsiutua, mutta asiantuntijatahojen yhteinen käsitys näyttää olevan, että karsiutuminen on potentiaaliin nähden liiallista. Kehityspolku uudesta liikeideasta alkavaksi kasvuyritykseksi ei Suomessa toimi saumattomasti. Sekä tukipalvelujen järjestelmässä että siemenvaiheen rahoituksessa on puutteita.

Palveluja on sinänsä tarjolla runsaasti. Voidaan jopa sanoa, että meillä on ylitarjontaa erilaisista hyvää tarkoittavista organisaatioista ja projekteista. Ne pureutuvat yleensä vain johonkin yrityksen kehitysprosessin vaiheeseen. Ongelmana on, että palvelut eivät linkity poluksi, joka systemaattisesti jatkumona tukisi kasvuyrityksen perustamista. Toinen ilmeinen ongelma on, että yrityskehitysorganisaatioilla ei ole ollut riittävästi osaamista yritysaihioiden kehittämiseen sijoituskelpoisiksi.

Riskipääoma ei hakeudu riittävästi alkuvaiheen yrityksiin

Tutkimuksissa on todettu alkavien innovatiivisten yritysten siemenvaiheen rahoitus markkina-puutealueeksi. Riskisijoittajat ovat jo pitkään todenneet, ettei pääomista ole pulaa, vaan hyvistä kohteista. Vika voi olla joko riskirahoitustuotteissa tai palvelujärjestelmässä, jota ei ole riittävästi kehitetty alkavien innovatiivisten yritysten tarpeisiin. Todennäköisesti vikaa on molemmissa.

Aloittavien innovatiivisten yritysten rahoittamiseen tarvitaan selvästi nykytarjontaa kärsivällisempää rahoitusta matalammalla tuotto-odotuksella. Muutamia pieniä siemenvaiheen rahastoja on toiminnassa Teollisuussijoituksen uuden valtakunnallisen siemenvaiheeseen lisäksi. Bisnesenkelit sijoittavat muita rahoittajia painotetummin siemenvaiheeseen, mutta kokonaisuutena myös heidän rahoituksensa on toistaiseksi jäänyt suhteellisen vähäiseksi.

Uutta toimintamallia kehitetään

Siemenvaiheen rahoitus on haasteellinen tehtävä. Useista yritelmistä huolimatta siemenvaiheen rahoitus on jäänyt vähäiseksi. Ulkomailtakaan ei ole löydetty sellaisenaan siirtokelpoista toimintatapa. Kauppa- ja teollisuusministeriössä on hahmoteltu uutta siemenvaiheen rahoitus- ja palvelujärjestelmää. Toimintamallissa esitetään perustettavaksi valtakunnallisia siemenvaiheeseen erikoistuneita rahastoja.

Koska yksityistä rahaa on vaikea saada siemenvaiheeseen, tulee siemenvaiheeseen pääsääntöisesti tapahtua julkisilla panostuksilla. Valtion rahoitusta tulisi kohdentaa toimintaan, jonne markkinaraha ei hakeudu, mutta joka on koko yhteiskunnan kannalta välttämätöntä. Julkisen rahoittajan tulee tehdä ennen muuta elinkeinopolitiikkaa ja olla valmis hyväksymään yksityistä riskirahoitusta huonommat tuotto-odotukset sekä ottamaan suurempia riskejä. Venture capital -rahoituksen rinnalle tarvitaan myös muuntotyyppejä rahoitusmuotoja.

Siemenvaiheen rahoittajat voivat olla myös yksityisiä ja yritysveitoisia, vaikka rahoitus tulisi ainakin alkuvaiheessa julkiselta sektorilta. Kansainvälisten esimerkkien mukaan julkisen rahastopääoman hallinnointia voitaisiin kilpailuttaa mahdollisimman korkeatasoisen osaamisen varmistamiseksi. Keskeisenä kilpailuttamiskriteerinä voisi olla kattavan yhteistyöverkoston luominen alueellisten yrityskehitysyhteisöjen kanssa. Siemenvaiheen toiminta poikkeaa perinteisten riskirahastojen logiikasta siten, että rahastotoiminnalla olisi sijoitetun pääoman tuottoa mittaavien tavoitteiden lisäksi aloittavien yritysten määrää ja laatua koskevia tavoitteita.

Verkottumista tehostettava

Pääoman tarjonnan lisääminen ei kuitenkaan yksin riitä. Pääomasijoituksen edellyttämää osaamista, tietämystä ja valmennusta on

lisättävä jo ennen yrityksen perustamisvaihetta. Innovatiivisten liikeideoiden kannustaminen, tunnistaminen ja testaaminen on rakennettava saumattomaksi uusien kasvuyritysten perustamiseen johtavaksi palveluketjuksi. Osaava ja rahoittajien kanssa yhteistyötä tekevä yritysten kehittämistoiminta alentaa myös sijoittajan riskiä.

Ratkaisu tähän voisi olla itse siemenvaiheen rahoittajien ja yrityskehityksestä vastuullisten organisaatioiden verkottuminen. Yrityskehittäjät tulisi jatkossa kytkeä eräänlaiseen alihankintasuhteeseen siemenvaiheeseen tarjoajien kanssa. Eri toimijat – osaamis- ja teknologakeskukset, yritysautomotot, alueelliset riskirahoitusyhtiöt, Sitran projektit, alueelliset kehitysyhtiöt, Finnveran aluekonttorit ja TE-keskukset – tulisi valjastaa yhteistoimintaan riskisijoittajien kanssa. Ohjausmekanismeja on tarpeen kehittää valtakunnan tasolla siten, että toimintaympäristö rohkaisee innovatiivisiin liikeideoihin, välittää tarvittavaa osaamista ja rahoitusta yrityksen perustamiseen ja aikaisen vaiheen kasvuun.

Strategian valmistelu käynnissä

Kauppa- ja teollisuusministeriössä valmistellaan strategiamuistiot, joka sisältää tässä hahmoteltujen linjausten mukaisen tilanneanalyysin sekä toimenpiteet kasvuyritysten lisäämiseksi. Muistiot valmisteltaessa olemme kuulleet laajasti innovaatiotoiminnan ja riskirahoituksen etulinjassa työskenteleviä tahoja. Valmistelun pohjaksi on saatu eri tahoilta konkreettisia ehdotuksia. Muistion laadinta on vielä ”luovassa vaiheessa”. Ennen strategiamuistion hyväksymistä järjestetään arviointiprosessi, jossa valmisteluun osallistuneilla on mahdollisuus vielä esittää näkemyksensä siitä, onko linjausluonnos riittävä vastaus esillä oleviin haasteisiin. Meneillään olevan strategian valmistelun ja hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteiden mukaisesti on tarkoituksena saada aikaan toimintamalli, johon eri toimijat voivat sitoutua, ja joka tuottaa merkittävän sysäyksen kasvuyrittäjyyteen. ■

Teollisuussijoitus mukana CapManin Noiro-kaupassa

Orion-yhtymä Oyj myi syyskuussa 2003 Suomen johtavan kosmetiikka-alan yrityksen Noiro Oy:n liiketoiminnan CapMan Oy:n hallinnoimille rahastoille. CapManin tavoitteena on jatkaa Noiron liiketoiminnan kehittämistä ja kansainvälistämistä. Yhtiön tuotevalikoimaan kuuluu korkealaatuisia kosmetiikka- ja hygieniatuotteita sekä muita teknokemian tuotteita. Noiron toiminnan perustan luovat omat vahvat tuotemerkit, joita ovat muun muassa Lume-ne, Cutrin, Herbina sekä Farnos. Yhtiön kasvunäkymät ovat hyvät Pohjoismaissa, Venäjällä, Baltiassa ja Puolassa.

Suomen Teollisuussijoitus Oy oli mukana järjestelyssä osallistuen 1,5 miljoonalla eurolla Noiron mezzanine-rahoitukseen. Lisätietoja: www.noiro.fi

Yritys-Suomessa jatkuvasti uutta tietoa

YritysSuomi Yritys-Suomi on verkko-palvelu yrityksille, yrittäjille ja yrittäjiksi aikoville. Verkkoportaalia päivitetään jatkuvasti ajankohtaisella tiedolla. Sen toteuttamisessa ovat mukana Finnvera, Finpro, Sitra, Tekes, TE-keskus ja Teollisuussijoitus. Hanketta koordinoi kauppa- ja teollisuusministeriö.

Lisätietoja: www.yrityssuomi.fi

Teollisuussijoitus mukana tuottavien ideoiden etsinnässä

Tuottava Idea Teollisuussijoitus on tänä vuonna jo toistamiseen mukana Suomen Nuorkauppakamarit ry:n Tuottava Idea -kilpailun toteuttamisessa. Tuottava Idea -kilpailu on Suomen Nuorkauppakamarit ry:n merkittävin yhteiskunnallinen hanke, jonka tavoitteena on lisätä yrittämisen yleistä arvostusta korostamalla omiin ideoihin perustuvien ja riskejä ottavien yritysten, yrittäjien ja päättäjien merkitystä kansantaloudelle sekä hyvinvointimme lisäämiselle. Kilpailussa etsitään ympäri Suomea uusia, enintään kolme vuotta vanhoja, innovatiivisia ideoita, jotka ovat jo tuottavassa käytössä. Kilpailuaika on tänä vuonna 24.4.–31.5. Eri puolella Suomea kokoontuvat alueraadit valitsevat valtakunnalliseen loppukilpailuun pääsevät ehdotukset yritys- ja yhteiskuntasarjassa. Valtakunnallisen raadin kokouksesta vastaa Kauppalehti. Kilpailu järjestetään yhteistyössä Kauppalehden, Osuuspankkiryhmän, kauppa- ja teollisuusministeriön, Suomen Teollisuussijoitus Oy:n, Suomen Yrittäjien, Turun kauppakorkeakoulun PK-instituutin ja Puhdaspalvelu Fi Oy:n kanssa.

Lisätietoja: www.jcfn.fi

Teollisuussijoitus jatkaa Ateneumin yhteistyökumppanina

Teollisuussijoitus jatkaa viime vuonna alkunutta yhteistyötä Ateneumin taidemuseon yhteistyökumppanina. Valtion taidemuseoihin kuuluvan Ateneumin tämän vuoden ensimmäinen päänäyttely, Ranskalaiset mestarit Lillen taidemuseon kokoelmista, esittelee ranskalaista maalaustaidetta 1800-luvun loppupuolelta ja 1900-luvun alusta. Syksyllä on luvassa Albert Edelfeltin 150-vuotisjuhlanäyttely. Pysyvien kokelmannäyttelyiden lisäksi 30.5. saakka nähtävillä on Runebergin päivänä käynnistynyt 200 vuotta J. L. Runebergin syntymästä -kokoelmannäyttely.

Lisätietoja: www.ateneum.fi

Suomen Teollisuussijoitus Oy on valtion pääomasijoitusyhtiö. Se toimii kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuudessa. Yhtiön toiminta käynnistyi elokuussa 1995.

 Teollisuussijoitus

Yhteystiedot:

Suomen Teollisuussijoitus Oy
PL 685, Kalevankatu 9 A
00101 HELSINKI
puhelin (09) 680 3680
faksi (09) 612 1680
sähköposti:
etunimi.sukunimi@teollisuussijoitus.fi
www.teollisuussijoitus.fi